

10. TRH PRÁCE

A. Zaměstnanost, nezaměstnanost, mzdy a náklady práce v národním hospodářství

(z údajů zjišťovaných z evidence ekonomických subjektů a administrativních zdrojů)

Údaje byly získány z šetření u ekonomických subjektů, resp. z administrativních zdrojů. Šetření se provádí v závislosti na počtu zaměstnanců buď plošným, nebo výběrovým zjišťováním. Při výběrovém způsobu zjišťování se dopočet na základní soubor provádí na všechny aktivní jednotky zařazené do registru ekonomických subjektů ČSÚ (pokud není uvedeno jinak).

Údaje o počtu zaměstnanců a průměrných hrubých měsíčních mzdách v tab. 10-1. až 10-3. byly čerpány z výsledků zpracování ročních statistických výkazů ČSÚ. Počínaje rokem 2008 přešel ČSÚ v souladu s ostatními zeměmi EU na novou mezinárodní odvětvovou klasifikaci NACE Rev. 2 (v ČR CZ-NACE). Změny v některých oborech byly významné a nebylo možné použít dříve publikovaná data pouze s přečíslovanými činnostmi. ČSÚ vyvinul metodu zpětného přepočtu časových řad na úrovni mikrodat, přičemž zohlednil i nově zjištěná chybná zařazení některých podniků v letech 2005–2007. Nově byly pro dopočty v celé časové řadě od roku 2005 využity i dostupné administrativní zdroje. Vzhledem k časové a metodické náročnosti nebyl proces přepočtu v době uzávěrky Statistické ročenky ještě definitivně ukončen, data v uvedených tabulkách jsou proto prezentována jako předběžná a mohou být dodatečně revidována. Údaje v uvedených tabulkách nejsou srovnatelné s údaji publikovanými v ročenkách minulých let.

Zaměstnanost zjišťovaná šetřením u ekonomických subjektů, resp. z administrativních zdrojů je vyjádřena počtem pracovníků, za něž se považují zaměstnanci v evidenčním počtu ekonomických subjektů, soukromí podnikatelé a pomáhající rodinní příslušníci (pouze ti, pro které je činnost ve firmě hlavním zaměstnáním). Tab. 10-1. až 10-6. poskytují informace o zaměstnancích a jejich mzdách.

Evidenční počet zaměstnanců zahrnuje osoby v pracovním, služebním nebo členském poměru (kde součástí členství je též pracovní vztah) k zaměstnavateli (dále jen „pracovní poměr“).

Průměrný roční evidenční počet zaměstnanců (ve fyzických osobách) je vypočten jako aritmetický průměr z dvanácti měsíčních průměrných počtů (vypočítávají se jako součet denních stavů dělený počtem kalendářních dnů v měsíci). Průměrný evidenční počet zaměstnanců **přepočtený** je přepočtem průměrného evidenčního počtu zaměstnanců ve fyzických osobách podle délky jejich pracovních úvazků na zaměstnavatelem stanovenou (plnou) pracovní dobu. Na rozdíl od předchozích let jsou údaje o zaměstnancích a mzdách v tab. 10-1. až 10-3. uváděny na přepočtené počty.

Do mezd se zahrnují základní mzdy a platy, příplatky a doplatky ke mzdě nebo platu, odměny, náhrady mezd a platů, odměny za pracovní pohotovost a jiné složky mzdy nebo platu, které byly v daném období zaměstnancům zúčtovány k výplatě. Jedná se o hrubé mzdy, tj. před snížením o pojistné na všeobecné zdravotní pojištění a sociální zabezpečení, zálohové splátky daně z příjmů fyzických osob a další zákonné nebo se zaměstnancem dohodnuté srážky.

Průměrná hrubá měsíční mzda v tab. 10-1. až 10-3. a 10-6. představuje podíl mezd bez ostatních osobních nákladů připadající na jednoho zaměstnance evidenčního počtu za měsíc. Mediány hrubých měsíčních mezd a průměrné hrubé měsíční mzdy v tab. 10-4. a 10-5. jsou vypočteny poměření mzdy zaměstnance v daném roce s celkovým počtem měsíců, za které mzdu skutečně pobíral, tzn., že je odečtena doba nemocí a dalších neplacených nepřítomností v práci za daný rok.

Údaje o počtu zaměstnanců, průměrných hrubých měsíčních mzdách a měsíčních nákladech práce nezahrnují osoby vykonávající veřejné funkce (např. poslance, senátory, uvolněné členy zastupitelstev všech stupňů), soudce, ženy na mateřské dovolené, osoby na rodičovské dovolené (nepracují-li současně v pracovním poměru), učně, osoby pracující pro firmu na základě dohod o pracích konaných mimo pracovní poměr, zaměstnance ekonomických subjektů statisticky nesledovaných.

Údaje v tabulkách o zaměstnancích, průměrných hrubých měsíčních mzdách a měsíčních nákladech práce se týkají ekonomických subjektů podnikatelské i nepodnikatelské sféry, tj. i organizačních složek státu, příspěvkových organizací částečně financovaných ze státního či územních rozpočtů a neziskových institucí, a proto se liší od údajů o zaměstnancích a mzdách v kapitolách za jednotlivá odvětví, které zahrnují pouze podnikatelské ekonomické subjekty. Do odvětví jsou údaje členěny podle **Klasifikace ekonomických činností** (CZ-NACE), platné od 1. 1. 2008, která v uváděné úrovni plně odpovídá mezinárodní klasifikaci NACE Rev. 2.

Údaje v tab. 10-3. jsou členěny podle **Číselníku institucionálních sektorů a subsektorů**. Veřejný sektor zahrnuje nefinanční podniky veřejné, finanční instituce veřejné a vládní instituce. Soukromý sektor zahrnuje nefinanční podniky soukromé národní a pod zahraniční kontrolou, finanční instituce soukromé národní a pod zahraniční kontrolou, domácnosti (fyzické osoby nezapsané v obchodním rejstříku) a neziskové instituce sloužící domácnostem.

Měsíční náklady práce jsou náklady, které zaměstnavatel vynaložil na získání a výchovu zaměstnanců, na odměňování za práci a na zabezpečení sociálních potřeb zaměstnanců. Šetření se provádí u ekonomických subjektů všech odvětví bez ohledu na počet zaměstnanců, zahrnuti nejsou zaměstnanci u fyzických osob nezapsaných do obchodního rejstříku. Údaje byly čerpány z výsledků zpracování ročního statistického výkazu ČSÚ.

Neumístění uchazeči o zaměstnání jsou občané trvale bydlící v příslušné oblasti, kteří nejsou v pracovním nebo obdobném vztahu k zaměstnavateli ani nevykonávají samostatnou výdělečnou činnost a kteří požádali úřad práce o zprostředkování vhodného zaměstnání.

Dosažitelní neumístění uchazeči o zaměstnání jsou evidovaní uchazeči (vč. občanů EU a EHP), kteří mohou bezprostředně nastoupit do zaměstnání při nabídce vhodného pracovního místa, protože nemají žádnou objektivní překážku pro přijetí do zaměstnání.

Míra registrované nezaměstnanosti byla do června 2004 počítána jako podíl, kde v čitateli byl počet neumístěných uchazečů o zaměstnání a ve jmenovateli disponibilní pracovní síla tj. zaměstnaní z výběrového šetření pracovních sil (VŠPS) + neumístění uchazeči (původní metodika). Od července 2004 zveřejňuje Ministerstvo práce a sociálních věcí ČR míru registrované nezaměstnanosti podle nové metodiky. Jedná se o podíl, kde v čitateli je počet dosažitelných neumístěných uchazečů o zaměstnání a ve jmenovateli součet počtu zaměstnaných z VŠPS, pracujících cizinců registrovaných na úřadech práce, nebo s platným povolením k zaměstnávání, či živnostenským oprávněním a počtu dosažitelných neumístěných uchazečů o zaměstnání. V tab. 10-7. je graficky vyznačeno přerušení časové řady.

V této části kapitoly plně nekorespondují s definicemi a doporučeními ILO tyto ukazatele:

- průměrná hrubá měsíční mzda;
- neumístění uchazeči o zaměstnání;
- míra registrované nezaměstnanosti.

Výše minimální mzdy v ČR podle zákoníku práce:

Datum účinnosti od	Výše minimální měsíční mzdy v Kčs/Kč
1. 1. 1992	2 200
1. 1. 1996	2 500
1. 1. 1998	2 650
1. 1. 1999	3 250
1. 7. 1999	3 600
1. 1. 2000	4 000
1. 7. 2000	4 500
1. 1. 2001	5 000

Datum účinnosti od	Výše minimální měsíční mzdy v Kč
1. 1. 2002	5 700
1. 1. 2003	6 200
1. 1. 2004	6 700
1. 1. 2005	7 185
1. 1. 2006	7 570
1. 7. 2006	7 955
1. 1. 2007	8 000

Poznámky k tabulkám

Tab. 10-4. a 10-5. **Mediány hrubých měsíčních mezd a průměrné hrubé měsíční mzdy podle zaměstnání a věku**

Údaje za podnikatelskou sféru jsou přebírány z Informačního systému o průměrném výděлку (ISPV) Ministerstva práce a sociálních věcí ČR. Jedná se o výběrové šetření zahrnující ekonomické subjekty s 10 a více zaměstnanci. Údaje za nepodnikatelskou sféru jsou přebírány z Informačního systému o platu (ISP) Ministerstva financí ČR. Jedná se o administrativní zdroj, který pokrývá všechny zaměstnance v rozpočtových a v některých dalších organizacích a orgánech. Průměrná mzda z těchto zdrojů není shodná s průměrnou mzdou z podnikových zjišťování ČSÚ (tab. 10-1. až 10-3. a 10-6.). ISPV a ISP poskytují informace o jednotlivých zaměstnancích, podniková zjišťování sledují evidenční počet zaměstnanců a objem mezd za celý ekonomický subjekt. Průměrná mzda z ISPV a ISP je vypočtena poměření s placenou dobou zaměstnance (nezahrnuje se neplacená nepřítomnost v práci, např. pro nemoc apod.), nezahrnují se ale zaměstnanci s týdenním úvazkem kratším než 30 hod., v podnikových zjišťováních ČSÚ je vypočtena poměření s evidenčním počtem zaměstnanců (zaměstnanci s krátkodobou neplacenou nepřítomností jsou zahrnuti) bez ohledu na délku jejich týdenního úvazku. Údaje o průměrné mzdě v tab. 10-5. za rok 2008 byly

přepočteny na základě aktualizovaného váhového schématu vycházejícího z nové klasifikace ekonomických činností CZ-NACE, proto se liší od údajů publikovaných v předchozím roce.

Medián představuje hodnotu mzdy zaměstnance uprostřed mzdového rozdělení; to znamená, že polovina hodnot mezd je nižší a druhá polovina je vyšší než medián. Tento ukazatel lépe vypovídá o mzdové úrovni v dané kategorii než průměr.

V této kapitole jsou v částech A a B uváděny počty zaměstnanců, resp. zaměstnaných vycházející ze 2 různých zdrojů a způsobů zjišťování, z podnikového výkaznictví a z výběrového šetření pracovních sil prováděného u domácností. Vzhledem k tomu, že výsledky nevykazují vždy shodné počty osob, struktury a trendy, jsou v následující tabulce uvedeny podstatné rozdíly v pokrytí základního souboru.

Skupina	Podniková statistika (10A)	VŠPS (10B)	
	zaměstnanci	zaměstnanci	podnikatelé
Populace 15+ v pracovním poměru	/	–	–
Populace 15+ obvykle bydlící v bytech	–	/	/
Ženy na mateřské dovolené	–	/	/
Osoby na rodičovské dovolené (RD – zahrnutý do zjišťování, ale nepovažovány za zaměstnané)	–	–	–
Dohody o pracích konaných mimo pracovní poměr	–	/	x
Cizí státní příslušníci	/	–	–
Cizí státní příslušníci s obvyklým bydlištěm v ČR	/	/	/
Pracující mimo ČR	jen se sídlem podniku v ČR	/	/
Ozbrojené složky vojáci z povolání	/	/	x
Ozbrojené složky vojáci základní služby do r. 2004 vč.	–	/	x
Civilní vojenská služba do r. 2004 vč.	–	/	x
Uvolnění zastupitelé všech stupňů	–	/	x
Svobodná povolání	–	/	x
Domácí personál	–	/	x
Další pracovní poměr	vícenásobný	pouze druhý	pouze druhý

/ – pokryto

– – nepokryto

x – zápis není možný z logických důvodů

* * *

Další informace z oblasti statistiky trhu práce lze získat v publikaci ČSÚ, vydané podle Edičního plánu na rok 2010 v tematické skupině 3 – PRÁCE, SOCIÁLNÍ STATISTIKY, podskupině 31 – Práce a mzdy:

– 3111-10 „Ročenka statistiky trhu práce 2010“ – listopad 2010

Podrobnější údaje jsou zveřejňovány na internetových stránkách Českého statistického úřadu:

- http://www.czso.cz/csu/redakce.nsf/i/prace_a_mzdy_prace
- http://www.czso.cz/csu/redakce.nsf/i/zamestnanost_nezamestnanost_prace

nebo na internetových stránkách Ministerstva práce a sociálních věcí ČR:

- <http://www.mpsv.cz/cs/>
- <http://portal.mpsv.cz/iip>